

Джерела Християнства**Взаємини Галицько-Волинської держави та Римського Апостольського Престолу у світлі архівних документів Ватикану**

Професор о. Іван Козовик переклав 14 листів, написаних латинською мовою, які ніколи не були опубліковані українською мовою. Листи проливають певне світло на взаємини Данила Галицького з Апостольським Престолом, тодішнім Святішим Отцем Інокентієм IV протягом 1245–1253 рр.

Усі листи написані у Ліоні (Лугдуні).

Листи зібрав Всечесний Отець Атанасій Великий ЧСВВ.

Документи Інокентія IV Папи**11.**

(Інокентій IV напоумлює і заохочує усіх християн, щоб вони перекрили татарам, які вторгаються на їх землі, усі шляхи та входи)

Лугдун (Ліон), 1245

Інокентій – Єпископ і т. д.

Нас, що бажаємо понад усе ширше і далі у світі поширити релігійний культ, проймає незгасаючий біль, якщо хтось протидіє реалізації наших устремлінь, позаяк такі з усіх сил намагаються цілком стерти сам культ із лиця землі. Отож, безбожний татарський народ (плем'я татарів), намагаючись уярмити собі та заволодіти християнами, уже раніше згуртував сили своїх народів, вторгаючись у Польщу, Русь, Угорщину та інші регіони християн, спустошив їх так, що його меч не дав пощади ні віку, ні статі, але у страхітливому шаленстві жорстоко, в нечуваний спосіб сплюндрував усе. У своїх постійних переслідуваннях та агресії, не ховаючи меча до піхви, він уярмив королівства інших народів, аби згодом нападали на сильніші християнські війська, змогли застосувати проти них свою жорстокість, і позбавивши, не дай Боже, вірних щита, не осиротив їх у релігії, а, тим часом, піднесених своїх прихильників звинувачуватиме у жорстокості стосовно свого народу.

Щоб цей проклятий народом намір не здійснився, але зазнав невдачі, радше при Божій допомозі, ніж за протилежним наслідком, потрібно, щоб увесь християнський світ уважно обміркував і старанно подбав, аби якимось

перешкодити тому ходові людей, щоб стало для них неможливим просунути далі за допомогою будь-якої сильної озброєної руки.

Тож за сприяння святого консиліуму ми звертаємось до всіх вас, просимо, заохочуємо та ревно напоумлюємо, щоб ви найстаранніше обстежили шляхи та входи, звідки те плем'я може вторгнутись, і щоб ви їх настільки змогли укріпити ровами, мурами та іншими будівлями чи спорудами, як вважатимете за потрібне, аби унеможливити відкритий легкий напад, та щоб стало можливим раніше повідомити про цей напад Апостольську столицю; а ви – щоб за Божою допомогою були забезпечені величезною допомогою вірних проти замаху і нападу цього племені.

Стосовно необхідних і корисних для вас потрібних коштів, ми великодушно пропорційно виділяємо від усіх регіонів християн, якщо їм загрожуватиме спільна небезпека, а проте для тих вірних, через області яких може проникнути згаданий ворог, призначаємо (внески) подібними листами¹.

12.

(Народ Русі запрошується до єдності з Римською Церквою, відправивши легата на бажання Понтифіка)

Лудун (Ліон), 3.05.1246.

Усім вірним Христа, які проживають у країні Русі²

Коли Той, який через велич свого масштабу не може бути охопленим ані місцем, ані часом, позаяк залишаючись неописаним і безконечно непорушним, призводить до руху усе, а своїх духів робить ангелами та слугами, прихлившись небесну височінь, прийняв людську плоть, тому що перебування разом з людськими синами становило Його радість, Він вибрав учнів і послав у світ, аби проповідували усім створінням Євангеліє, а для цього Він сам став прикладом, щоб, наслідуючи Його, ми були задіяні до повноти Його могутності. Отож, ми не можемо бути серед тих, на кого покладаємо вагу обов'язків, а самі зволікаємо, але, щоб розділити обов'язки і, скориставшись порадою, як Єстро, визначити (їх) кожному відповідно до його власних сил.

А втім, позаяк у ваших краях грецькі звичаї та обряди марновірно і на шкоду відійшли від церковної єдності й не без душевних небезпек вони досі збереглись, завдяки Божій благодаті недавно просвітились ваші серця і ви знову пригадали собі Римську Церкву-Матір і Вчительку інших церков та Римського Архієрея, наступника Петра, якому віддані ключі Небесного Царства зв'язу-

вати і розв'язувати, та головного вікарія Ісуса Христа, бо ж існує один Бог, одна віра, одне хрещення, одна першопричина й одне тіло Воюючої Церкви.

Тіло ж бо з численними головами вважається чудовиськом, а без голови – акефалом, і ти поставив собі за мету повернутися до благоговіння й послуху Апостольській столиці і нам. Ми піднялися духом для її прослави, і як Той, який просвітив очі Товії, Він відкрив очі сліпонародженому, так і ми тішимся разом з жінкою, яка, за євангельською істиною, віднайшла драхму, що згубилася.

Посилаю до ваших країв шановного нашого Брата Архієпископа Прусії та Естонії, легата Апостольської Столиці, мужа-однодумця, прикрашеного чеснотами звичаїв, відданого науці, преславною дозрілою порадицею, який вам викладе слова життя та повніше з'ясує нашу волю і волю наших братів, застосувавши повністю обов'язок легата у тих же краях, що ми йому довірили, наділяємо його свобідною владою ламати та нищити, розсипати та руйнувати, будувати та саджати, тобто вчиняти так, що за Божим велінням він вважатиме корисним.

Тому-то цим уважним дорученням напоумляємо та заохочуємо ваше суспільство, оскільки того ж Архієпископа ми удостоюємо спеціальними прерогативами прихильності, як легата Апостольської Столиці, а втім Христа, якому доручаємо особливий обов'язок – посунути цю справу, подаючи йому дамовну раду та прихильну допомогу, благоговійно та смиренно сприяти його спасенним напінненням та дорученням. Зрештою, судження, яке він винесе проти супротивників, вважатимемо правочинним, і його слід дотримуватися.

Дано в Лугдуні (Ліоні), V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

13.

(Інокентій пише до Короля Данила, Князя Галичини, посилає до нього свого Легата і закликає його до єдності зі Святою Римською Церквою)

Ліон, 3.V. 1246.

Славному Королеві Русі³

Коли Той, який через велич свого маєстату не може бути охопленим ані місцем, ані часом, позаяк, залишаючись неописаним і безконечно непорушним, призволить усе до руху, а своїх духів робить ангелами та слугами, прихиливши небесну височінь, прийняв людську плоть, тому що перебування разом з людськими синами становило Його радість, Він вибрав учнів і

послав у світ, аби усім створінням проповідували Євангеліє, а для цього Він сам став прикладом, щоб, наслідуючи Його, ми були залучені у повноту Його могутності. Отож ми не можемо бути серед тих, на кого покладаємо вагу обов'язків, але щоб розділити обов'язки і, скориставшись порадою як Єтро (Jethro), визначити (іх) кожному відповідно до його власних сил.

А втім, позаяк у твоїх краях грецькі звичаї та обряди марновірно і на шкоду відійшли від церковної єдності і не без душевних небезпек вони збереглись до сих пір, завдяки Божій благодаті недавно просвітились ваші серця і ви знову пригадали собі Римську Церкву-Матір і Вчительку інших церков та Римського Архієрея, наступника Петра, якому віддані ключі Небесного Царства зв'язувати і розв'язувати, та головного вікарія Ісуса Христа, бо ж існує один Бог, одна віра, одне хрещення, одна першопричина й одне тіло Воюючої Церкви.

Тіло ж бо з численними головами вважається чудовиськом, а без голови – акефалом, і ти поставив собі за мету повернутися до благоговіння і послуху Апостольській столиці і нам. Ми піднялися духом для її прослави, і як Той, який просвітив очі Товії, Він відкрив очі сліпонародженому, так і ми тішимося разом з жінкою, яка, за євангельською істиною, віднайшла драхму, що згубилася.

Посилаю до твоїх країв шанованого нашого Брата Архієпископа Прусії та Естонії, Легата Апостольської Столиці, мужа-однодумця, прикрашеного чеснотами звичаїв, відданого науці, преславного дозрілого порадики, який вам викладе слова життя та повніше з'ясує нашу волю і волю наших братів, застосувавши повністю обов'язок легата у тих справах, що ми йому довірили, ми наділяємо його свобідною можливістю ламати та нищити, розсипати та руйнувати, будувати та саджати, тобто поступати так, що за Божим велінням він вважатиме корисним.

Тому-то ми просимо, напоумляємо та закликаємо Твою Королівську світлість, уважно доручаємо, поскільки за порадою цього ж Легата стосовно сказаного вище проти татар, його допомогою та прихильністю це, відповідно, буде віддякою у Бога та й серед людей Ти проявиш своє добре ім'я.

Ми вітаємо Вашу Королівську Світлість та доручаємо гідній Божій прославі.

Дано в Лугдуні (Ліоні), V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

(Інокентій IV доручає Архієпископові Лівонії обов'язок Легата до Короля Данила для того, аби він намагався використати делегацію свою для поширення та укріплення католицької віри)

*Легатові Апостольській Столиці Архієпископові Пруссії та Естонії
Інокентій – Єпископ і т. д.*

Коли Той, який через велич свого маєстату не може бути охопленим ані місцем, ані часом, позаяк, залишаючись неописаним і безконечно непорушним, призволить усе до руху, а своїх духів робить ангелами та слугами, прихиливши небесну височінь, прийняв людську плоть, тому що перебування разом з людськими синами становило Його радість, Він вибрав учнів і послав у світ, аби усім створінням проповідували Євангеліє, а для цього Він сам став прикладом, щоб, наслідуючи Його, ми були залучені у повноту Його могутності. Отож ми не можемо бути серед тих, на кого покладаємо вагу обов'язків, але щоб розділити обов'язки і, скориставшись порадою як Естро (Jethro), визначити (їх) кожному відповідно до його власних сил.

А втім, позаяк у краях Русі грецькі звичаї та обряди марновірно і на шкоду відійшли від церковної єдності і не без душевних небезпек вони збереглись до сих пір, завдяки Божій благодаті недавно просвітилися ваші серця і ви знову пригадали собі Римську Церкву-Матір і Вчительку інших церков та Римського Архієрея, наступника Петра, якому віддані ключі Небесного Царства зв'язувати і розв'язувати, та головного вікарія Ісуса Христа, бо ж існує один Бог, одна віра, одне хрещення, одна першопричина й одне тіло Воюючої Церкви.

Тіло ж бо з численними головами вважається чудовиськом, а без голови – акефалом, і ти поставив собі за мету повернутися до благоговіння і послуху Апостольській столиці і нам. Ми піднялися духом для її прослави, і як Той, який просвітавив очі Товії, Він відкрив очі сліпонародженому, так і ми тішимся разом з жінкою, яка, за євангельською істиною, віднайшла драхму, що згубилася.

Посилаю до тих країв Тебе, до второпності якого ми плакаємо безсумнівне довір'я, що їм викладеш слова життя та витлумачиш волю нашу та наших братів, застосувавши повністю обов'язок легата, наділивши Тебе свобідною владою, щоб ти ламав, нищив, розсипав і руйнував, будував та саджав, тобто вчиняв так, що за Божим велінням буде корисним.

Тому-то ми просимо Твого братського відношення, напоумляємо і заохочуємо, уважно доручаємо, щоб ти цю послану ради Христа

делегацію так похвально використав для поширення та утвердження католицької віри, як для цього Господь дав Тобі ласку виконати, і щоб від людей здобув Ти добре ім'я, а ми Твоє старання передаємо на гідну прославу Богові.

Дано в Лугдуні (Ліоні). V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

16.

(Галицького Короля Данила і Його Королівство приймає під опіку Святого Петра Апостольської Столиці)

Лугдун (Ліон) 3.V.1246.

Славному Королеві Русі (Данилу)

Позаяк Тобі та королівству, оскільки ми пропонуємо нові законодавчі доповнення, супутні спеціальні прерогативи благодаті і доброзичливості, схвалюємо Твої починання і Твої досвіди з Божою допомогою прихильно вислухаємо.

Отож ми прихильно поставилися до Твоїх [смирених] прохань, твою особу і довірене (Тобі) королівство беремо під опіку святого Петра й нашу протекцію і заступництвом цього листа скріплюємо; отож... і т.д. жодному нашій протекції.

Дано в Лугдуні (Ліоні). V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

17.

(Інокентій IV дає для допомоги Королеві Данилу двох братів із чину Проповідників і наділяє їх такими правами, які мають ті, що призначені як легати до татарів)

Тому ж (Славному Королеві Русі Данилу)

Бажаючи схвалити твої бажання та ладні задовольнити твою волю, наскільки ми зможемо з Божою допомогою, відпускаємо тобі для перебування з тобою улюблених Братів з Ордену Проповідників Олексія і... його товариша, який був з ним у Богемії, а супутний ім авторитет для присутніх є такий же, який мають ті, хто призначений до татар.

Дано в Лугдуні (Ліоні). V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

18.

(Повідомляє Короля Данила, що посилає йому для обіцяної місії брата Олексія)

*Братові Олексію та його товаришеві з ордену Проповідників,
який з ним був у Богемії*

Бажаючи схвалити бажання найславнішого у Христі нашого брата... славного Короля Русі, та ладні задовольнити, наскільки ми зможемо з Божою допомогою, його волю, відпускаємо вас йому для перебування з ним, а супутній вам авторитет наших листів є такий же, який мають ті, які назначені до татар.

Дано в Лугдуні (Ліоні), V нони травня, третього року (тобто 7 травня 1246 р. – о. І. К.).

19.

(Інокентій IV зобов'язує католицький єпископат Сходу повернути свободу полоненим християнам, зокрема рутенам (руським))

*Єрусалимському Патріархові, Легатові Апостольської Столиці та Вселенським
Архієпископам, призначеним для Єрусалимського Королівства
Інокентій – Єпископ і т.д.*

Оскільки, як ми довідались, деякі женецькі, пізанські та венеціанські торговці, які плали з Константинопольських країв до Єрусалимського Королівства, привезли із собою чимало християн греків, болгар, рутенців (руси-нів) та блаків, як чоловіків, так і жінок, їх продавці виставляють напоказ будь-кому, навіть сарацинам, і таким чином, багатьох таких затримують купці у себе як рабів, а ті ж християни, шукаючи пристановища, здебільшого скупчуються в церквах та в їх настоятелів і доводять, що вони вільні й загнані в рабство незаконне, і наполегливо домагаються повернути їм колишню свободу. Тому ми доручаємо вашому Вселенському з'єднанню розглянути, як там стоїть справа, що так затримані незаконно християни просять захисту Церкви, аби вирватись із ганебного рабства, і щоб ви їх люб'язно та доброзичливо вислухали і повернули їм свободу. Хай кожен із вас це робить у своїх громадах та дієцезіях.

Дано в Лугдуні (Ліоні), V календи вересня, п'ятого року.

20.

(Святіший Отець дає дозвіл, щоб Король Русі Данило та його брат Василько, Король Ладомерії, повернули землі, осілости та інше майно, що їм належить за правом успадкування)

*Славетним Королеві Русі Данилові та Василькові, Королеві Ладомерії,
Братові Даннла⁴
Інокентій – Єпископ і т. д.*

Оскільки від нас вимагають того, що справедливе і чесне, а також сили рівності закону та розумного порядку довести через клопотання вашого обов'язку до належного наслідку, зважаючи на те, найдорожчі у Христі діти, спонукані вашими законними проханнями в справі повернення посілостей, земель та іншого майна, що належать вам на основі спадкового чи іншого права, якими інші королі, котрі невіддані Церкві, протизаконно користуються, ми повинні здолати кривди мирською владою і задовольняємо авторитетом присутніх проханням щодо повернення майна.

Отож не дозволяється нікому жодним способом розривати сторінку нашого дозволу чи протирічати йому необдуманим наміром. Якщо хтось порушить це рішення, то викличе гнів Всемогутнього Бога та апостолів Петра і Павла.

Дано в Лугдуні (Ліоні), VI календи вересня п'ятого року.

21.

(Забороняється Хрестоносцям та іншим військовим входити у володіння Короля Данила)

*Славетним Данилові Королеві Русі
та братові Данила, Королеві Ладомерії
Інокентій – Єпископ і т. д.*

На вимоги заслуг вашої відданості та ваших побажань ми радо сприяємо вашим побажанням та, наскільки з Божою допомогою зможемо, ми доброзичливо вас вислуховуємо.

Отож, спонукані вашими проханнями, щоб жоден із хрестоносців та з інших ченців не смів, щоб його хтось увів у нажиті землі, чи щоб їх захопити чи набути якесь майно без вашого дозволу, ми владою присутніх задовольняємо прохання.

Отож, нікому... і т.д. нашого дозволу... і т.д.

Якщо хтось ... і т.д.

Дано, як вище (VI календ вересня, V року).

22.

(Дозволено Єпископам і Пресвітерам Русі у всьому дотримуватись свого обряду, який не протистоїть католицькій вірі)

*Данилові, славетному Королеві Русі
Інокентій – Єпископ і т. д.*

Позаяк, зрештою, між відданими Церкви вважаємо Тебе своєрідним, тому-то твої прохання, оскільки за Божою допомогою зможемо, ми радо віднесемо до ласкавого вислухування та твоїм бажанням уділимо прихильну доброзичливість.

Тому-то, найдорожчий у Христі сину, прихильно ставлячись до твоїх прохань, авторитетом присутніх дозволяємо єпископам та іншим пресвітерам Русі користуватись квашешим та зберігати свої та інші обряди, які не протиставляться католицькій вірі, якої дотримується Римська Церква.

Отже, нікому... і т. д. вашої згоди і т. д.

Дано, як вище (Лугдун VI кал. вересня, року V)

26.

(Доручення Апостольському Легатові привести до з'єднання Короля Данила та його королівства з Католицькою Церквою, аби бути під захистом св. Петра й Апостольської Столиці)

*Інокентій – Єпископ і т. д.
Архієпископові Прусії, Лівонії, Естонії,
Легатові Апостольської Столиці*

Так, як усі, яких поза кораблем захопив потоп, загинули, так і всі, хто перебував поза сопричастям Церкви, якщо не повернуться до єдності з Нею, то потраплять під вирок вічного прокляття. Проїнятий таким міркуванням, найдорожчий у Христі наш син Данило, славетний Король Русі, чий Господь не бажає смерті грішника, але щоб той навернувся і жив, нас повідомив про своє гідне співчуття через спеціальні листи та посланців, яких з приводу цього раніше відслав до нас, смиренно і наполегливо від нас домагався, щоб ми через нашу звичну ласкавість постаралась прийняти до єдності з Церквою його увесь народ і Королівство його, які досі є відрізані від такого Церковного об'єднання та відданості Римській Церкві, що для усіх інших є головою і Вчителькою.

Тому-то, оскільки ти направляєшся у ті краї особисто, ми доручаємо, якщо цей Король, дотримуючись такого святого наміру, так сам особисто, як

Архієпископи та Єпископи й інша знать Його Королівства, заприсягнувши відректись від будь-якої схими, обіцятимуть та присягнуть знову перебувати у єдності віри, яку проповідує й оберігає Римська Церква, через наш авторитет їх знову з'єднай та, немов спеціально відданих (*devotos*) синів, інкорпуй їх до згаданої Римської Церкви, яка є Матір'ю об'єднання усіх християн. Хай це буде зроблено та опубліковано по всіх місцевостях та Королівствах де, як вважатимеш, добре було б оприлюднити.

Дано в Лугдуні, VII Іди вересня, року V.

30.

(Інокентій IV пише Королеві Данилу, аби стежив за рухом татар)

Лугдун, 22. I. 1248.

Славетному Данилові, Королеві Русі

Інокентій – Єпископ і т. д.

Позаяк небезпеки можна уникати легше, якщо проти них передбачливо укріплятимемо захист, тому просимо, закликаємо і напоумляємо Твою Світлість та зважливо просимо про спеціальний обов'язок: якщо лише довідаєшся, що військо татар відправляє свій народ проти християнства, то спробуй про це повідомити улюбленим синам, братам з Тевтонської обителі, що перебувають в областях Пруссії, аби через тих братів до нас надійшло повідомлення, щоб ми змогли заздалегіть обдумати, яким способом ми зможемо за Божою допомогою сміливо їм ставити опір.

Дано у Лугдуні, XI календ лютого року V.

У той же спосіб найдорожчому братові у Христі Данилові, Славетному Королеві Русі.

34.

(Олександр IV напоумлює Короля Галича Данила, щоб дотримувався присяги, пригадуючи про добродійства та загрози кари)

Олександр – Єпископ і т. д.

Данилові, Королеві Русі, (пригадую) про страх перед Божим Іменем і про любов (щоб уперто тримався католицької віри, до якої недавно навернувся і щоб дотримувався присяги, яку склав Римській Церкві)⁵.

До чого, до речі, ми приймали заходів до викладеного на нас обов'язку апостолату, це передусім стежити за спасінням душ Царя Царів, аби ми із співдіючою нами Його благодаттю були спроможні

віднайти їх для Нього. Він звелів нам незаслужено очолити уряд. Це правда, що Богові не мила смиренність без прояву віри, і споруда наших поступків не приведе до спасіння, якщо вона не здійснюється над фундаментом віри, для пропагування та укріплення віри в умах усіх, а передовсім – королів і князів. Отож ми повинні ефективно працювати з всією напругою та з усім старанням словом і ділом для розповсюдження християнської релігії у світі.

Хай буде більше прославлений Син Відвічного Отця через примноження слуг.

Ти, справді, не без Божого натхнення, бажаючи повернутись від темряви невірства, що затьмарювала очі твого розуму, до світла Католицької віри, без якої ніхто не спасеться, склавши присягу, як вірний син, ти обіцяв бути Церкві послушним, як й інші правовірні (ortodoxi) князі світу та оберігати католицьку віру. Тому-то Церква у своєму благоговінні, одночасно бажаючи тебе підтримати відповідними милостями та заслуженими ласками, підняла твою особу на вершину королівської гідності, тебе миропомазала, поклала на твою голову королівську діядему⁶; але ти прибув на власну аудієнцію немов без докорів сумління, не пам'ятаючи про добродійства Церкви, як духовні, так і дочасні; ти, стоячи абсолютно невдячний за ласку Церкви, зневаживши складеною релігійною присягою, знай, що ти обіцяв послух та збереження віри цілій Церкві, але ти не намагався помітити небезпеки у твоїй душі, покривдження віри зневагу згаданої Церкви та образу Ісуса Христа.

Нас настільки більше засмучує те, наскільки гарячіші устремління вашого серця, аби культ цієї ж віри поширювався довше та ширше всім світом та зазнавав постійного зростання. Отож, бажаючи, окрім того, напоумити тебе апостольськими переконаннями до Правди, якою є Христос, і сподіваючись, що ти зважиш на те, як важко ти згрішив проти Бога і Його Церкви, ти відповідно проявиш каяття і намагайся сам виправити свою погрішність.

Покликаючись на здатність твоєї пам'яті, ми вважаємо, що слід уважніше вмовляти твою величність та напоумити, скільки, з яким запалом, з яким старанням працювала Апостольська Столиця у справі твоєї хвалебності, а втім, розмірковуючи, що ти обманюєш не Церкву, а ошукуєш себе самого, не дотримуючись обіцянки на свою загибель, ти не клянешся зійти з того шляху, яким крокуєш. Тож попіклуйся про те, що ти ретельно і непорушно обіцяв оберігати, а саме: пошанівок віри і послух раніше згаданий Церкві. Як наслідок,

відчувши пахощі твоїх гідних похвали справ, проїняті великою радістю, віддаємо солодку грудь самої Церкви, яку ти тільки що смачно ссав, радіючи збором щедрих дарів.

У протилежному випадку ми листовно зобов'яжемо наших братів Єпископів, Оломунського та Братиславського, щоб тебе до цього притягли через церковну цензуру, відкинувши апеляцію і використавши проти тебе допомогу світської влади. Без деяких листованих апостольських перешкод, які трапляються у будь-якому ході і через які вплив присутніх має силу перешкоджати або відкладати, постановою про два дні (*duabus dietis?*) видано на генеральному Консиліумі.

Дано у Латерані, у лютневі Іди (13 лютого – о. І. К.) 3-го року.

¹Цей документ є частиною «Інструкції», укладеної на Лугдунській нараді (Консиліумі) 1245 р., з якої перша частина мала титул «Про субсидію Константинопільській імперії», а друга мала назву «Про татар» і у більшій своїй частині ґрунтувалася на повідомленні руського архієпископа Петра. Пор. С. Томашівський «Попередник Ісідора або про Петра, сина Ауера, руського митрополита, до сих пір не відомого (1241-1245)» у «Збірнику (Analecta) ЧСВВ» II, 3-4, с. 221: «Історичні пам'ятки Німеччини», «Письменники, арк. XXVII, Берлін 1885, С. 447; М. Чубатий, цит. твір, С. 33-34; А.Г. Великий «Князівство Данила. Про коронацію Галича» у «Збірнику» ЧСВВ, сер. II, секція II, арк. 4, розд. 4, С. 646-648, Рим, 1953.

²Тут йдеться передовсім про Галицьке та Володимирське князівства, де княжили князі Данило та його брат Василь. Це князівство охоплювало майже всю теперішню Україну і Білорусь, і хоч було татарами зруйноване (1240-1241), все ж таки зберегло від татар певну незалежність. Князі цього князівства шукали захисту від загрозованої небезпеки на Сході та у Римській курії. Звідтіля постала з боку короля Данила церковна єдність. Цей лист був написаний одразу після лугдунського (ліонського) консиліуму, це перший лист із серії листів, що розглядають цю справу. Пор. М. Чубатий, цит. пр., С. 39-57.

³Текст цього листа *mutatis mutandis* – майже такий самий, як попередній.

⁴Василь (Василько), брат Данила, князь Волині. Народився 1203, помер 1269. Раніше 1229 р. одружився з донькою суздальського царя Георгія II, а після смерті першої жінки одружився з іншою – донькою Лешткона (Лешка), польського короля, Єленою († 1265). Пор. N. de Baumgarten... р. 47.

⁵Слова у дужках знаходяться у копії Конгрегації Пропаганди Віри.

⁶Turgenev, згад. твір, згадує також царську «regium» згідно з Альбертрандом, якого дотримується Чубатий, зг. пр., С. 103.